FIZIKA

1. Vagonning tezlanishi 36000 km/h². Bu necha m/s²?

A) 2,8 B) 1,4 C) 0,28 D) 0,55

 $36000 \,\mathrm{km/h^2} = 36000 \cdot 1000 / 3600^2 \,\mathrm{m/s^2} = 2.8 \,\mathrm{m/s^2}.$

Toʻgʻri javob: A

Manba: P.Q.Habibullayev, A.Boydedayev, A.D.Bahromov, S.O.Burxonov. Fizika. 7-sinf uchun darslik. "Oʻzbekiston milliy ensiklopediyasi" DIN. Toshkent—2017.

2. Baland minora tomidan jism 10 m/s tezlik bilan tik yuqoriga otildi. Bu jismning 3 s dagi koʻchishini (m) toping.

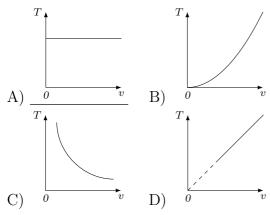
A) -15 B) -45 C) -30 D) -40

$$h = v_0 t - \frac{gt^2}{2} = \left(10 \cdot 3 - \frac{10 \cdot 9}{2}\right) \text{ m} = -15 \text{ m}.$$

Toʻgʻri javob: A

Manba: P.Q.Habibullayev, A.Boydedayev, A.D.Bahromov, S.O.Burxonov. Fizika. 7-sinf uchun darslik. "Oʻzbekiston milliy ensiklopediyasi" DIN. Toshkent—2017.

3. Zaryadli zarra magnit maydonda aylanmoqda. Aylanish davrining zarra tezligiga bogʻliqligi qaysi rasmda toʻgʻri tasvirlangan?

Aylanish davri $T=\frac{2\pi m}{qB}$ ga teng boʻlib, zarraning tezligiga boʻgʻliq emas.

Toʻgʻri javob: A

Manba: N.Sh.Turdiyev, K.A.Tursunmetov, A.G.Gʻaniyev, K.T.Suyarov, J.E.Usarov, A.K.Avliyoqulov. Fizika. 11-sinf uchun darslik. "Niso Poligraf". Toshkent—2018.

- 4. Proton, antiproton va γ -kvant berilgan. Elektr maydonda ularning qaysilari tezlanish bilan harakatlanadi?
 - A) proton va antiproton
 - B) antiproton va γ -kvant
 - C) proton va γ -kvant
 - D) fagat proton

Ma'lumki, kvantlar zaryadsiz bo'lib, elektr maydon ularga ta'sir etmaydi.

Toʻgʻri javob: A

Manba: N.Sh.Turdiyev, K.A.Tursunmetov, A.G.Gʻaniyev, K.T.Suyarov, J.E.Usarov, A.K.Avliyoqulov. Fizika. 11-sinf uchun darslik. "Niso Poligraf". Toshkent—2018.

5. Liftdagi jismning ogʻirligi 9 N, unga ta'sir etuvchi natijaviy kuch 4 N (pastga yoʻnalgan). Jismning ogʻirlik kuchi (N) qanday?

A) <u>13</u> B) 5 C) 10 D) 15

Jismning ogʻirligi $\vec{P}=m\vec{g}-m\vec{a}$. Ogirlik kuchi musbat qiymatga ega boʻlishi uchun, ifoda pastga yoʻnalgan koordinata oʻqida oʻrganilishi kerak. Topshiriq shartiga koʻra P=9 N, ma=4 N (pastga yoʻnalgan). Demak ogʻirlik kuchi mg=(9+4) N=13 N.

Toʻgʻri javob: A

Manba: N.Sh.Turdiyev, K.A.Tursunmetov, A.G.Gʻaniyev, K.T.Suyarov, J.E.Usarov, A.K.Avliyoqulov. Fizika. 10-sinf uchun darslik. "Niso Poligraf". Toshkent—2017.

6. 3 m/s tezlik bilan yugurayotgan 60 kg massali bolaning impulsi (kg·m/s) qanday?

A) <u>180</u> B) 20 C) 80 D) 120

 $p = m\upsilon = 180 \text{ kg}\cdot\text{m/s}$

Toʻgʻri javob: A

Manba: P.Q.Habibullayev, A.Boydedayev, A.D.Bahromov, S.O.Burxonov. Fizika. 7-sinf uchun darslik. "Oʻzbekiston milliy ensiklopediyasi" DIN. Toshkent—2017.

- 7. Mis va alyuminiy jismlarning hajmlari va impulslari teng. Ulardan qay birining tezligi kattaroq?
 - A) mis jismniki
 - B) alyuminiy jismniki
 - C) ikkisining tezligi teng
 - D) agar ular shar shaklida boʻlsa mis jismniki, kub shaklida boʻlsa alyuminiy jismniki

Mis va alyuminiy jismlarni hajmlari teng ekan, mis jismning massasi kattaroq boʻladi. Ularning impulslari teng boʻlishi uchun alyuminiy jismning tezligi kattaroq boʻlishi kerak.

Toʻgʻri javob: B

Manba: P.Q.Habibullayev, A.Boydedayev, A.D.Bahromov, S.O.Burxonov. Fizika. 7-sinf uchun darslik. "Oʻzbekiston milliy ensiklopediyasi" DIN. Toshkent—2017.

- 8. Prujinaga osilgan jismning koordinatasi $x=A\sin\omega t$ qonun boʻyicha oʻzgarmoqda, bunda $A{=}12$ cm, $\omega{=}24$ rad/s. Tebranish chastotasi (Hz) nimaga teng? $\pi{=}3$.
 - A) <u>4</u> B) 2 C) 1/4 D) 1/2

 $\omega = 2\pi\nu$ tenglikdan $\nu = \omega/2\pi = 4$ Hz.

Toʻgʻri javob: A

Manba: N.Sh.Turdiyev, K.A.Tursunmetov, A.G.Gʻaniyev, K.T.Suyarov, J.E.Usarov, A.K.Avliyoqulov. Fizika. 10-sinf uchun darslik."Niso Poligraf". Toshkent—2017.

- 9. Prujinali mayatnikning tebranish amplitudasi 1,1 marta ortsa, tebranish chastotasi qanday oʻzgaradi?
 - A) 1,1 marta ortadi
 - B) 1,1 marta kamayadi C) <u>oʻzgarmaydi</u>
 - D) 1,21 marta kamayadi

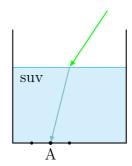
Prujinali mayatnik tebranish chastotasi

 $\nu = \frac{1}{2\pi} \sqrt{\frac{k}{m}}$ tebranish amplitudasiga bogʻliq emas.

Toʻgʻri javob: C

Manba: N.Sh.Turdiyev, K.A.Tursunmetov, A.G.Gʻaniyev, K.T.Suyarov, J.E.Usarov, A.K.Avliyoqulov. Fizika. 10-sinf uchun darslik. "Niso Poligraf". Toshkent—2017.

10. Suv sirtiga tushib singan yashil nur suvning tubidagi A nuqtaga yetib kelgan. Nurning rangi qizil boʻlganida, u qayerdagi nuqtaga yetib kelar edi?

- A) A nuqtadan chapdagi nuqtaga
- B) A nuqtadan oʻngdagi nuqtaga
- C) A nuqtaga
- D) toʻliq ichki qaytish tufayli qizil nur suvning tubiga yetib kelmas edi

Qizil nur eng kichik chastotali yorugʻlik boʻlib, uning uchun sindirish koʻrsatgichi ham eng kichik, sinish nuqtasida nurni burilishi ham eng kichik boʻladi.

Toʻgʻri javob: A

Manba: P.Q.Habibullayev, A.Boydedayev, A.D.Bahromov, J.Usarov, K.Suyarov, M.Yuldasheva. Fizika. 9-sinf uchun darslik. "Gʻafur Gʻulom" NMIU. Toshkent—2019. N.Sh.Turdiyev, K.A.Tursunmetov, A.G.Gʻaniyev, K.T.Suyarov, J.E.Usarov, A.K.Avliyoqulov. Fizika. 11-sinf uchun darslik. "Niso Poligraf". Toshkent—2018.

- 11. Diametri oshib boruvchi kapillyarda suv tomchisi bor. Suv kapillyar devorlarini hoʻllasa, tomchi kapillyar boʻylab qaysi tomonga harakatlanadi?
 - A) kapillyarning keng uchiga tomon
 - B) tomchi harakatlanmaydi
 - C) kapillyarning tor uchiga tomon
 - D) harakat yoʻnalishi temperaturaga bogʻliq

Kappilyardagi tomchi suvning ikki uchi kapilyar devorini hoʻllab, sferik sirt hosil qiladi, tomchiga ta'sir etuvchi kuch aylana uzunligi bilan aniqlanadi: $F=2\pi r\sigma$, bu kuch ta'sirida hosil boʻladigan bosim:

$$p = \frac{F}{S} = \frac{2\pi r\sigma}{\pi r^2} = \frac{2\sigma}{r}.$$

Koʻrib turibmizki, kapillyarning tor uchdagi sirt tarangligi hisobiga vujudga keladigan bosim kuchliroq boʻladi va uning ta'sirida tomchi aynan hoʻllangan kapillyarning tor tomoniga siljiydi. Bu hodisa tabiatdagi turli jarayonlarga ta'sir etadi.

Toʻgʻri javob: C

Manba: P.Q.Habibullayev, A.Boydedayev, A.D.Bahromov, J.Usarov, K.Suyarov, M.Yuldasheva. Fizika. 9-sinf uchun darslik. "Gʻafur Gʻulom" NMIU. Toshkent—2019.

12. Hajmi 5 l boʻlgan idishdagi ideal gazning bosimi 0,01 Pa, temperaturasi 290 K boʻlsa, gaz molekulalarining soni topilsin.

A)
$$\frac{1,25 \cdot 10^{16}}{1,5 \cdot 10^{18}}$$
 B) $2,5 \cdot 10^{15}$ C) $2,5 \cdot 10^{16}$

Gaz holat tenglamasining ushbu shaklidan foydalanamiz: $pV = \frac{N}{N_A}RT$.

Bundan:
$$N = \frac{pVN_A}{RT} = 1,25 \cdot 10^{16}$$
.

Toʻgʻri javob: A

Manba: P.Q.Habibullayev, A.Boydedayev, A.D.Bahromov, J.Usarov, K.Suyarov, M.Yuldasheva. Fizika. 9-sinf uchun darslik. "Gʻafur Gʻulom" NMIU. Toshkent—2019.

13. 1 mol alyuminiyni 1 K ga isitish uchun qancha issiqlik miqdori (J) zarur?

Alyuminiyning solishtirma issiqlik sigʻimi $c=900\frac{J}{kg\cdot K}$, molyar massasi 0,027 kg.

Demak, E = 900.0,027.1 J=24,3 J

Toʻgʻri javob: A

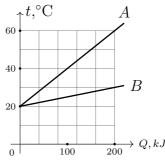
Manba: P.Q.Habibullayev, A.Boydedayev, A.D.Bahromov, J.Usarov, K.Suyarov, M.Yuldasheva. Fizika. 9-sinf uchun darslik. "Gʻafur Gʻulom" NMIU. Toshkent—2019.

- **14.** Issiqlik almashinuvi roʻy bermaydigan termodinamik jarayon qaysi?
 - A) izotermik B) $\underline{adiabatik}$ C) izoxorik

D) izobarik

Toʻgʻri javob: B Manba: P.Q.Habibullayev, A.Boydedayev, A.D.Bahromov, J.Usarov, K.Suyarov, M.Yuldasheva. Fizika. 9-sinf uchun darslik. "Gʻafur Gʻulom" NMIU. Toshkent—2019.

15. Ikki idishdagi (A va B) suv temperaturasining ularga berilgan issiqlik miqdoriga bogʻlanish grafiklari chizilgan. Idishlardagi suv massalari necha marta farq qiladi? (Idishlarning issiqlik sigʻimini inobatga olmang.)

Rasmdan koʻramizki, teng energiya olganda ham, A idishdagi suv 40° isigan, B idishdagi suv 10° isigan, farq 4 marta. Demak ularning massalari ham 4 marta farq qiladi.

Toʻgʻri javob: B

Manba: P.Q.Habibullayev, A.Boydedayev, A.D.Bahromov, J.Usarov, K.Suyarov, M.Yuldasheva. Fizika. 9-sinf uchun darslik. "Gʻafur Gʻulom" NMIU. Toshkent—2019.

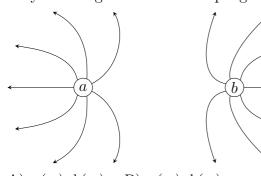
- 16. Geliy gaziga izoxorik tarzda 90 J issiqlik miqdori berildi, soʻngra gaz dastlabki haroratgacha izobarik sovitildi. Ikkinchi jarayonda qancha issiqlik miqdori (J) ajralib chiqdi?
 - A) <u>150</u> B) 200 C) 175 D) 75

Izoxorik bajarilmaydi, iaravonda ish 90 ichki J issiglik gaz energiyasini oshirgan. Izobarik sovitishda gaz dastlabki haroratgacha sovitilganida 90 J ichki energiya ajralib chiqqan, bundan tashqari gaz hajmini kichraytirganida tashqi kuchlar bajargan $(2/3)\cdot 90 J = 60 J$ ish ham issiqlikka aylanib, ajralib chiqadi.

Toʻgʻri javob: A

Manba: P.Q.Habibullayev, A.Boydedayev, A.D.Bahromov, J.Usarov, K.Suyarov, M.Yuldasheva. Fizika. 9-sinf uchun darslik. "Gʻafur Gʻulom" NMIU. Toshkent—2019.

17. Rasmda teng miqdorda zaryadlangan a, b nuqtaviy zaryadlar va ularning natijaviy elektr maydon kuch chiziqlari tasvirlangan. Zaryadlarning ishoralarini aniqlang.

A) a(+), b(-) B) a(-), b(+) C) a(+), b(+) D) a(-), b(-)

Toʻgʻri javob: C

Manba: N.Sh.Turdiyev, K.A.Tursunmetov, A.G.Gʻaniyev, K.T.Suyarov, J.E.Usarov, A.K.Avliyoqulov. Fizika. 10-sinf uchun darslik. "Niso Poligraf". Toshkent—2017.

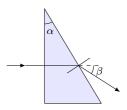
- 18. 4e nuqtaviy zaryad —5e nuqtaviy zaryad bilan ta'sirlashmoqda. Sistemaning ta'sirlashuv potensial energiyasi qanday ishoraga ega?
 - A) musbat
 - B) manfiy
 - C) nolga teng
 - D) turli ishorali boʻlishi mumkin

Ikki nuqtaviy zaryadni ta'sirlashuv potensial energiyasining $\left(\frac{kq_1q_2}{r}\right)$ ishorasi ikki zaryadning ishorasi bilan aniqlanadi.

Toʻgʻri javob: B

Manba: N.Sh.Turdiyev, K.A.Tursunmetov, A.G.Gʻaniyev, K.T.Suyarov, J.E.Usarov, A.K.Avliyoqulov. Fizika. 10-sinf uchun darslik. "Niso Poligraf". Toshkent—2017.

19. Oʻquvchi prizmaning sindirish koʻrsatkichini aniqlash uchun optik tajriba oʻtkazdi (rasm). Bu tajribaga asosan sindirish koʻrsatkichi qaysi formula boʻyicha aniqlanadi?

A) $\frac{\sin(\alpha + \beta)}{\sin \alpha}$ B) $\frac{\sin(\alpha - \beta)}{\sin \alpha}$ C) $\frac{\sin(\alpha + \beta)}{2\sin \alpha}$ D) $\frac{\sin(\alpha + \beta)}{\cos \alpha}$

Toʻgʻri javob: A

Manba: P.Q.Habibullayev, A.Boydedayev, A.D.Bahromov, J.Usarov, K.Suyarov, M.Yuldasheva. Fizika. 9-sinf uchun darslik. "Gʻafur Gʻulom" NMIU. Toshkent—2019.

20. Uzunligi 1 km boʻlgan nixrom simning qarshiligini (Ω) aniqlang. Simning koʻndalang kesim yuzi 2 mm².

A) 550 B) 55 C) 5,5 D) 5500

Nixromning solishtirma qarshiligi $110 \cdot 10^{-8} \, \Omega \cdot \, \text{m, simning qarshiligi esa} \\ \frac{\rho l}{S} = \frac{110 \cdot 10^{-8} \cdot 1000}{2 \cdot 10^{-6}} \, \, \Omega = 550 \, \, \Omega.$

Toʻgʻri javob: A

Manba: P.Q.Habibullayev, A.Boydedayev, A.D.Bahromov, J.Usarov, K.Suyarov, M.Yuldasheva. Fizika. 8-sinf uchun darslik. "Oʻzbekiston milliy ensiklopediyasi" DIN. Toshkent—2019.

21. Eritmada mis ionlari (Cu^{2+}) bor. Katodda 100 g mis ajralib chiqishi uchun katod orqali nechta elementar zaryad (e) oʻtishi kerak?

A) $\frac{1,9 \cdot 10^{24}}{1,9 \cdot 10^{20}}$ B) $1,9 \cdot 10^{21}$ C) $1,9 \cdot 10^{19}$

Faradey qonuniga koʻra $m=kq,\ q=m/k$. Zanjirdan oʻtgan elektronlar soni: N=m/ke ga teng boʻladi. Misning elektrokimyoviy ekvivalenti $k=3,3\cdot 10^{-4} {\rm g/C},$ elementar zaryad $e=1,6\cdot 10^{-19}{\rm C}.$ Bulardan va mis massasidan foydalanib, elektronlar sonini aniqlaymiz.

Toʻgʻri javob: A

Manba: P.Q.Habibullayev, A.Boydedayev, A.D.Bahromov, J.Usarov, K.Suyarov, M.Yuldasheva. Fizika. 8-sinf uchun darslik. "Oʻzbekiston milliy ensiklopediyasi" DIN. Toshkent—2019.

22. Gʻaltakdagi tok 0,5 s davomida 0 dan 2 A gacha tekis ortganda gʻaltakda 20 mV oʻzinduksion EYuK vujudga keldi. Gʻaltakning induktivligini (mH) aniqlang.

A) <u>5</u> B) 0,5 C) 50 D) 0,05

Elektromagnit induksiya qonuniga koʻra:

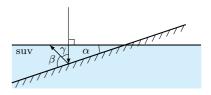
$$\varepsilon = -\frac{d(LI)}{dt} = -L\frac{\Delta I}{\Delta t}.$$

Topshiriqdagi ma'lumotlarni tenglikka qoʻyib, induktivlik L ni aniqlaymiz: $L{=}5$ mH.

Toʻgʻri javob: A

N.Sh.Turdiyev, K.A.Tursunmetov, A.G.Gʻaniyev, K.T.Suyarov, J.E.Usarov, A.K.Avliyoqulov. Fizika. 11-sinf uchun darslik. "Niso Poligraf". Toshkent—2018.

23. Koʻzgu suvga burchak ostida kiritilgan va nur suvning ichida koʻzgudan akslanmoqda. Agar $\alpha=20^\circ$ boʻlsa, γ burchak nimaga teng?

A) 40° B) 30° C) 20° D) 50°

Rasmni tahlil qilsak, nurni koʻzguga tushish burchagi α buchakka tengligini, γ burchak esa bundan ikki marta ortiqligini topamiz.

Toʻgʻri javob: A

Manba: P.Q.Habibullayev, A.Boydedayev, A.D.Bahromov, J.Usarov, K.Suyarov, M.Yuldasheva. Fizika. 9-sinf uchun darslik. "Gʻafur Gʻulom" NMIU. Toshkent—2019.

24. Oʻzgaruvchan tok manbayiga kattaligi 8 k Ω boʻlgan aktiv qarshilik va induktivligi 20 H boʻlgan induktiv gʻaltak ketma-ket ulangan. Agar oʻzgaruvchan tokning chastotasi 50 Hz boʻlsa, zanjirning toʻla qarshiligini (k Ω) aniqlang. $\pi = 3$

A) <u>10</u> B) 6 C) 8 D) 12

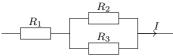
Dastlab induktiv qarshilikni aniqlaymiz: $Z_L=2\pi\nu$ L=6 k Ω . Oʻzgaruvchan tok zanjirining qarshiligi quyidagicha topiladi: $\sqrt{R^2+Z_L^2}$ =10 k Ω .

Toʻgʻri javob: A

N.Sh.Turdiyev, K.A.Tursunmetov, A.G.Gʻaniyev, K.T.Suyarov, J.E.Usarov, A.K.Avliyoqulov. Fizika. 11-sinf uchun darslik. "Niso Poligraf". Toshkent—2018.

25. Agar $R_1 = R_2 = R_3$ boʻlsa, rezistorlardan bir xil vaqt davomida ajralib chiqayotgan issiqlik miqdorlarining nisbati

 $Q_1:Q_2:Q_3$ ni aniqlang.

A) <u>4:1:1</u> B) 1:1:1 C) 4:4:1 D) 1:4:4

Ikkinchi va uchinch oʻtkazgichlarni qarshiliklari va ular orqali toklar teng boʻlgani uchun, ulardan ajralib chiqayotgan issiqliklar ham teng boʻladi. Birinchi oʻtkazgichda esa tok kuchi ikki marta ortiq boʻlgani uchun, ajralib chiqayotgan issiqlik miqdori 4 marta ortiq boʻladi.

Toʻgʻri javob: A

N.Sh.Turdiyev, K.A.Tursunmetov, A.G.Gʻaniyev, K.T.Suyarov, J.E.Usarov, A.K.Avliyoqulov. Fizika. 11-sinf uchun darslik. "Niso Poligraf". Toshkent—2018

26. Yigʻuvchi linza yordamida ekranda buyumning 3 marta kattalashgan haqiqiy tasviri hosil qilindi. Buyum va tasvir orasidagi masofa 1,6 m boʻlsa, linzaning optik kuchini (dptr) aniqlang.

Buyumdan linzagacha masofa d boʻlsin. Tasvir 3 marta kattalashgan ekan, linzadan tasvirgacha masofa 3 marta ortiq boʻladi: 3d. Umumiy masofa 1,6 m = 4d, d = 0,4 m ekanini aniqlaymiz. Linzaning optik kuchi $D = \frac{1}{d} + \frac{1}{3d} = \frac{10}{3}$ dptr.

Toʻgʻri javob: A

Manba: P.Q.Habibullayev, A.Boydedayev, A.D.Bahromov, J.Usarov, K.Suyarov, M.Yuldasheva. Fizika. 9-sinf uchun darslik. "Gʻafur Gʻulom" NMIU. Toshkent—2019.

27. Litiy uchun elektronlarning metalldan chiqish ishi 2,3 eV. Bu energiyaning J birligidagi qiymati qanday?

A)
$$\frac{3,7\cdot 10^{-19}}{7,5\cdot 10^{-19}}$$
 B) $3\cdot 10^{-19}$ C) $4\cdot 10^{-19}$

Topshiriqni bajarish uchun 2,3 eV ifodaga elementar zaryad qiymatini qoʻyish kerak: $e = 1, 6 \cdot 10^{-19}$ C.

Toʻgʻri javob: A

Manba: P.Q.Habibullayev, A.Boydedayev, A.D.Bahromov, J.Usarov, K.Suyarov, M.Yuldasheva. Fizika. 8-sinf uchun darslik. "Oʻzbekiston milliy ensiklopediyasi" DIN. Toshkent—2019.

28. Akkumulyatorga ulangan kondensator zaryadlanib, E energiya toʻpladi. Bunda akkumulyator qancha energiya sarfladi?

Akkumulyator kondensatorga q zaryad bergan boʻlsin, unda akkumulyator bergan kimyoviy energiya εq , kondensator toʻplagan elektr energiya $\varepsilon q/2$ teng boʻladi, farq 2 marta. Yoʻqotilgan energiya oʻtkazgichlarni, akkumulyatorni qizishiga ketadi.

Toʻgʻri javob: D

Manba: N.Sh.Turdiyev, K.A.Tursunmetov, A.G.Gʻaniyev, K.T.Suyarov, J.E.Usarov, A.K.Avliyoqulov. Fizika. 10-sinf uchun darslik. "Niso Poligraf". Toshkent—2017.

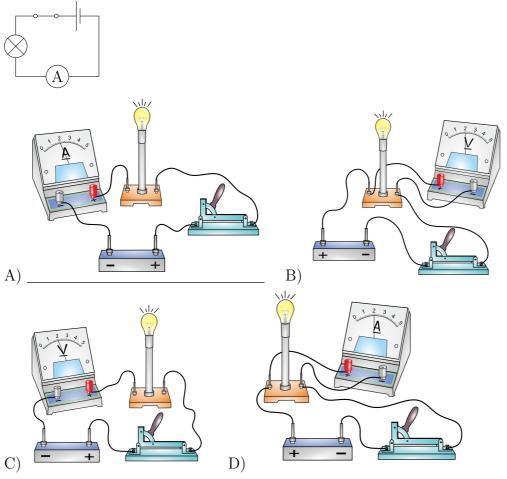
- **29.** Oyning sirtidagi kosmonavt yopiq shishadagi suvni ochdi. Bunda nima roʻy beradi?
 - A) suv isib, qaynab ketadi
 - B) <u>suv qaynab ketadi, soviydi,</u> <u>qolgan qismi muzlab qoladi</u>
 - C) suv isib qoladi
 - D) suvning holati oʻzgarmaydi

Oyda atmosfera boʻlmagani uchun suv maksimal tez bugʻlanadi, qaynab ketadi. Bu jarayon suvning ichki energiyasi hisobiga roʻy berib, suv tez soviydi va bugʻlanmay qolgan qismi muzlab qoladi. Muz ham sekin buʻgʻlanishni davom ettiradi.

Toʻgʻri javob: B

Manba: P.Q.Habibullayev, A.Boydedayev, A.D.Bahromov, J.Usarov, K.Suyarov, M.Yuldasheva. Fizika. 9-sinf uchun darslik. "Gʻafur Gʻulom" NMIU. Toshkent—2019.

30. Quyidagi elektr sxema asosida yigʻilgan elektr zanjirini aniqlang.

Toʻgʻri javob: A

Manba: P.Q.Habibullayev, A.Boydedayev, A.D.Bahromov, J.Usarov, K.Suyarov, M.Yuldasheva. Fizika. 8-sinf uchun darslik. "Oʻzbekiston milliy ensiklopediyasi" DIN. Toshkent—2019.